

ת נ ך

על פי תכנית הרפורמה ללמידה משמעותית

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
פרק ראשון – ספר בראשית – (40×2) – 80 נקודות
פרק שני – נושאי ההרחבה – (20×1) – 20 נקודות
סה"כ – 100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך שלם בלי פירושים, בלי תוספות ובלי תרגום. מותר להשתמש בתנ"ך שיש בו מפות.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) אל תעתיק את השאלה; כתוב את מספרה בלבד.
(2) התרכז בנושא. שים לב לכתב, לכתיב ולפיסוק.

הערה: בקטעים מן התנ"ך השם המפורש בא בצורת ה'.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

השאלות

פרק ראשון — בראשית (80 נקודות)

ענה על שתי השאלות 1-2.

בכל שאלה, ענה על סעיף א — חובה (25 נקודות) ועל אחד מן הסעיפים ב-ג (15 נקודות).

(לכל שאלה — 40 נקודות)

1. קרא בראשית, ג', 1-8, 22-24.

בראשית, ג', 1-8

א והנחש היה ערום מכל
 ב חית השדה אשר עשה ה' אלהים ויאמר אל-האשה אף
 ג כִּי-אמר אלהים לא תאכלו מכל עץ הגן: ותאמר האשה
 ד אל-הנחש מפרי עץ-הגן נאכל: ומפרי העץ אשר בתוך-הגן
 ה אמר אלהים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו פן תמתון:
 ו ויאמר הנחש אל-האשה לא-מות תמתון: כי ידע אלהים כי
 ז ביום אכלכם ממנו ונפקחו עיניכם והייתם כאלהים ידעי טוב
 ח ורע: ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה-הוא
 ט לעינים ונחמד העץ להשכיל ותקח מפריו ותאכל ותתן גם-
 י לאישה עמה ויאכל: ותפקחנה עיני שניהם וידעו כי עירמם
 יא הם ויתפרו עלה תאנה ויעשו להם חגרת: וישמעו את-קול
 יב ה' אלהים מתהלך בגן לרוח היום ויתחבא האדם ואשתו
 יג מפני ה' אלהים בתוך עץ הגן:

בראשית, ג', 24-22

כד ויאמר ה' אלהים הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב
 כה ורע ועתה ופן-ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי
 כו לעלם: וישלחיו ה' אלהים מגן-עדרן לעבד את-האדמה
 כז אשר לקח משם: ויגדש את-האדם וישכן מקדם לגן-עדרן
 ואת-הפרבים ואת להט החרב המתהפכת לשמור את-הדרך
 עץ החיים:

ענה על סעיף א (חובה).

א. קרא פסוקים 1-6 שלפניך.

בפסוקים אלה הנחש מפתה את האישה. ציין והסבר שלושה שלבים בתהליך פיתויה,

והסבר כיצד כל אחד מן השלבים משפיע על האישה.

ענה על אחד מן הסעיפים ב-ג.

ב. קרא פסוקים 22-24 שלפניך.

(1) יש הטוענים כי בפסוקים אלה מתבטא חשש של אלוהים מן האדם.

הסבר טענה זו והבא מן הכתוב שתי ראיות לביסוסה. הסבר את הראיות שהבאת.

(7 נקודות)

(2) קרא גם בראשית, א', 26-28 וגם איוב, מ"ב, 1-2.

לפי כל אחד מן הקטעים האלה, האם יש לאלוהים סיבה לחשוש מן האדם? הסבר.

(8 נקודות)

ג. קרא את דברי אריך פרום שמובאים במאמרה של ש' שפרה:

א' פרום ראה בסיפור גן עדן מעשה של מרי [מרד] וחופש: 'האדם יוצר את עצמו בתהליך

היסטורי שתחילתו באקט [מעשה] הראשון של החופש – החופש לתקורות, לומר לא'.

(שפרה, ש' [2008]. חוה – האשה המורדת. בתוך ר' רביצקי [עורכת], קראות מבראשית, עמ' 57)

(1) ציין אם כל אחת משתי הדמויות – האישה והאדם – נוהגת על פי התפיסה שמציג

פרוה, או אם אינה נוהגת על פיה. נמק את דבריך.

(8 נקודות)

(2) האם אלוהים מאפשר לאישה ולאדם לנהוג על פי תפיסה זו? נמק את דבריך.

(7 נקודות)

א אחר והדברים האלה היה דבר-ה־
 ב אל-אברם במחזה לאמר אל-תירא אברם אנכי מגן לך
 ג שכרך הרבה מאד: ויאמר אברם אדני ה־מה-תתן-לי
 ד ואנכי הולך עירי ובן-משק ביתי הוא ומשק אליעזר:
 ה ויאמר אברם הן לי לא נתתה זרע והנה בן-ביתי יורש אתי:
 ו והנה דבר-ה־אליו לא יירשך זה כי-אם אשר
 ז יצא ממעיך הוא יירשך: ויצא אתו החוצה ויאמר הבט-
 ח נא השמימה וספר הכוכבים אם-תוכל לספור אתם ויאמר
 ט לו פה יהיה זרעך: והאמן ב־ה־ויחשבה לו צדקה:
 י ויאמר אליו אני ה־אשר הוצאתיך מאור כשדים לתת
 יא לך את-הארץ הזאת לרשתה: ויאמר אדני ה־במה
 יב אדע כי אירשנה: ויאמר אליו קחה לי עגלה משלשת
 יג ועז משלשת ואיל משלש ותד וגזל: ויקח-לו את-כל-
 יד אלה ויבתר אתם בתוך ויתן איש-בתרו לקראת רעהו
 טו ואת-הצפוד לא בתר: וירד העיט על-הפגרים וישב אתם
 טז אברם: ויהי השמש לבוא ותרדמה נפלה על-אברם והנה
 טז אימה חשכה גדלה נפלת עליו: ויאמר לאברם ידע תדע
 יז כי-גר ויהיה זרעך בארץ לא להם ועבדים וענו אתם ארבע
 יח מאות שנה: וגם את-הגוי אשר יעבדו הן אנכי ואחרי-
 טט כן יצאו ברבש גדול: ואתה תבוא אל-אבתיך בשלום
 טז תקבר בשיבה טובה: ודוד רביעי ישובו הנה כי לא-שלם
 יז עון האמרי עד-הנה: ויהי השמש באה ועלטה היה והנה
 יח תנוד עשן ולפיד אש אשר עבר בין הגזרים האלה: ביזם
 יט ההוא ברית ה־את-אברם ברית לאמר לזרעך נתתי את-
 כ הקניז והאת הקניז ואת הקדמני: ואת החתי ואת הפרזי ואת-
 כא הרפאים: ואת-האמרי ואת-הפנעני ואת-הגרגשי ואת-
 היבوسی:

ענה על סעיף א (חובה).

א. בקטע שלפניך אברם מביע ספקות פעמיים, ופעמיים האל מרגיע אותו. כתוב מה הם שני הספקות שאברם מביע. בנוגע לכל אחד מהם, כתוב מדוע אברם מביע אותם, ומה אלוהים אומר לו כדי להרגיע אותו.

ענה על אחד מן הסעיפים ב-ג.

ב. חיתוך בעלי חיים ומעבר בין בתרים היו מקובלים בטקסי ברית במזרח הקדום. בחוזה ארמי שנתגלה בספירה, שבו התחייב המלך מתעאל להיות נאמן למלך בר גאיה, כתוב: כאשר ייגזר העגל הזה, כן ייגזרו מתעאל ושריו.

(ויינפלד, מ' [1982]. מבוא. בתוך אנציקלופדיה עולם התנ"ך [כרך בראשית, עמ' 108], תל אביב: דודון-עתי)

(1) הסבר מהי משמעות המעבר בין הבתרים (הגזרים) על פי החוזה הארמי.

(5 נקודות)

(2) למעבר ה' בין הבתרים בקטע זה לא יכולה להיות בדיוק אותה משמעות כמו למעבר

בחוזה הארמי. הסבר מדוע, וציין מה מדגיש המעבר של ה' בין הבתרים.

(10 נקודות)

ג. קרא את פירוש רד"ק לפסוקים 9-11:

ותור וגוזל - [...] הוא הנדרס ואינו דורס [...] היו משל לישראל, שיהיו דרוסים ברגלי האומות בפשעיהם ברוב הזמנים. [...]

ויבחר אותם בתנך - [...] ורמז לו בזה שכל האומות האלה שהרעו לישראל, כולם יהיו מבותרים ומחולקים [...] ויילחמו זו בזו עד שיכלו [...] ולא יהיו כן ישראל [...] ולימות המשיח יהיו לאחדים [...]

וירד העיט על הפגרים - [...] והם השלמים, שהם התור והגוזל. [...] לאכלם ולכלותם, ואברם היה [...] מפריחם מעליהם. רמז לו בזה כי בכל דור ודור אומות העולם עומדים עלינו לכלותנו והקב"ה מצילנו מידם בזכות אברהם [...]

(1) לדעת רד"ק, את מי מייצג כל אחד מן המשתתפים בברית בין הבתרים? מהו המסר

של הסיפור, ולמי הוא נועד לדעתו? (10 נקודות)

(2) לדעתך, האם ייתכן כי מחבר הטקסט המקראי התכוון בכתיבתו לפירוש האלגורי

הזה (שבו משל ונמשל)? נמק. (5 נקודות)

פרק שני — נושאי ההרחבה (20 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 3-4.

חוק

3. קרא ויקרא, כ"ה, 39-46.

לט וְכִי־יִמּוֹךְ אֶחִיךָ עִמָּךְ וּנְמַכְרֶלְךָ לֹא־
 מ תַּעֲבֹד בּוֹ עֲבֹדֶת עֶבֶד: כְּשֹׁכִיר כְּתוּשֵׁב יִהְיֶה עִמָּךְ עַד־שְׁנַת
 מא הֵיכַל יַעֲבֹד עִמָּךְ: וַיֵּצֵא מֵעִמָּךְ הוּא וּבְנָיו עִמּוֹ וְשֵׁב אֶל־
 מב מִשְׁפַּחְתּוֹ וְאֶל־אֲחֹזַת אֲבֹתָיו יָשׁוּב: כִּי־עֲבָדֵי הֵם אֲשֶׁר־
 מג הוֹצֵאתִי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֹא יִמְכְּרוּ מִמִּפְרֵת עֶבֶד: לֹא־
 מד תִּרְדֶּה בּוֹ בַּפֶּרֶךְ וּיִרְאֵת מֵאֱלֹהֶיךָ: וְעֲבָדְךָ וְאִמְתְּךָ אֲשֶׁר יִהְיוּ־
 לְךָ מֵאֵת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבֹתֶיכֶם מֵהֶם תִּקְנוּ עֶבֶד וְאִמָּה:
 מה וְגַם מִבְּנֵי הַתּוֹשְׁבִים הַגֵּרִים עִמָּכֶם מֵהֶם תִּקְנוּ וּמִמִּשְׁפַּחְתָּם
 אֲשֶׁר עִמָּכֶם אֲשֶׁר הוֹלִידוּ בְּאֶרֶצְכֶם וְהָיוּ לְכֶם לְאֲחֻזָּה:
 מו וְהִתְנַחֵלְתֶם אֹתָם לְבָנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם לְרֵשֶׁת אֲחֻזָּה לְעַלְמֵם בְּהֵם
 תַּעֲבֹדוּ וּבְאֲחֵיכֶם בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אִישׁ בְּאֲחֵיו לֹא־תִרְדֶּה בּוֹ
 בַּפֶּרֶךְ:

א. בפסוקים 39-42 מפורטים כללים הנוגעים למעמד "העבד העברי". יש הטוענים כי הכללים האלה הוגנים.

הבא שתי ראיות מן הכתוב לביסוס טענה זו, והסבר את הסיבה לקביעת כללים אלה.

(8 נקודות)

ב. (1) הכללים הנוגעים למעמד העבד הכנעני שונים מן הכללים המפורטים

בפסוקים 39-42.

בסס טענה זו על שתי ראיות מן הכתוב, והסבר את הסיבה לשוני זה. (6 נקודות)

(2) קרא גם במדבר, ט"ו, 16.

לדעתך, האם היחס אל מהגרי עבודה כיום צריך להיות על פי הכתוב במדבר, ט"ו,

16 או על פי הכתוב בויקרא, כ"ה, 44-46? הסבר ונמק את קביעתך.

(6 נקודות)

חכמה

4. איוב, ח', 1-10.

א
 ב בלדד השוחי ויאמר: עד-אן תמלל-אלה ורוח כפיר אמרי-
 ג פִיךָ: האל יעות משפט ואס-שדי יעות-צדק: אס-בניך חטאו-
 ה לו וישלחם ביד-פשעם: אס-אתה תשחר אל-אל ואל-שדי
 ו תתחנן: אס-יך וישך אתה כי-עתה יעיר עליך ושלם נות
 ז צדקך: והיה ראשיתך מצער ואחרייתך ישגה מאד: כי-שאל-
 ט נא לך רישון וכונן לחקר אבותם: כי-תמול אנחנו ולא נדע
 י כי-צל ימינו עלי-ארץ: הלא-הם יורוך יאמרו לך ומלבס יוצאו
 מלים:

א. (1) מה בלדד טוען כלפי איוב?

על פי פסוקים 1-7, הסבר והדגם שלוש מן הטענות שהוא מביא. בסס את דבריך

על הכתוב. (6 נקודות)

(2) לדעתך, האם בלדד צודק בטיעונו כלפי איוב? היעזר באיוב, א', 1-5, והסבר את דבריך.

(6 נקודות)

ב. בפסוקים 8-10 יש דימוי הקשור לחיי האדם.

(1) הסבר את הדימוי. (4 נקודות)

(2) הסבר כיצד השימוש בדימוי משרת את המטרה של בלדד. (4 נקודות)

בהצלחה!